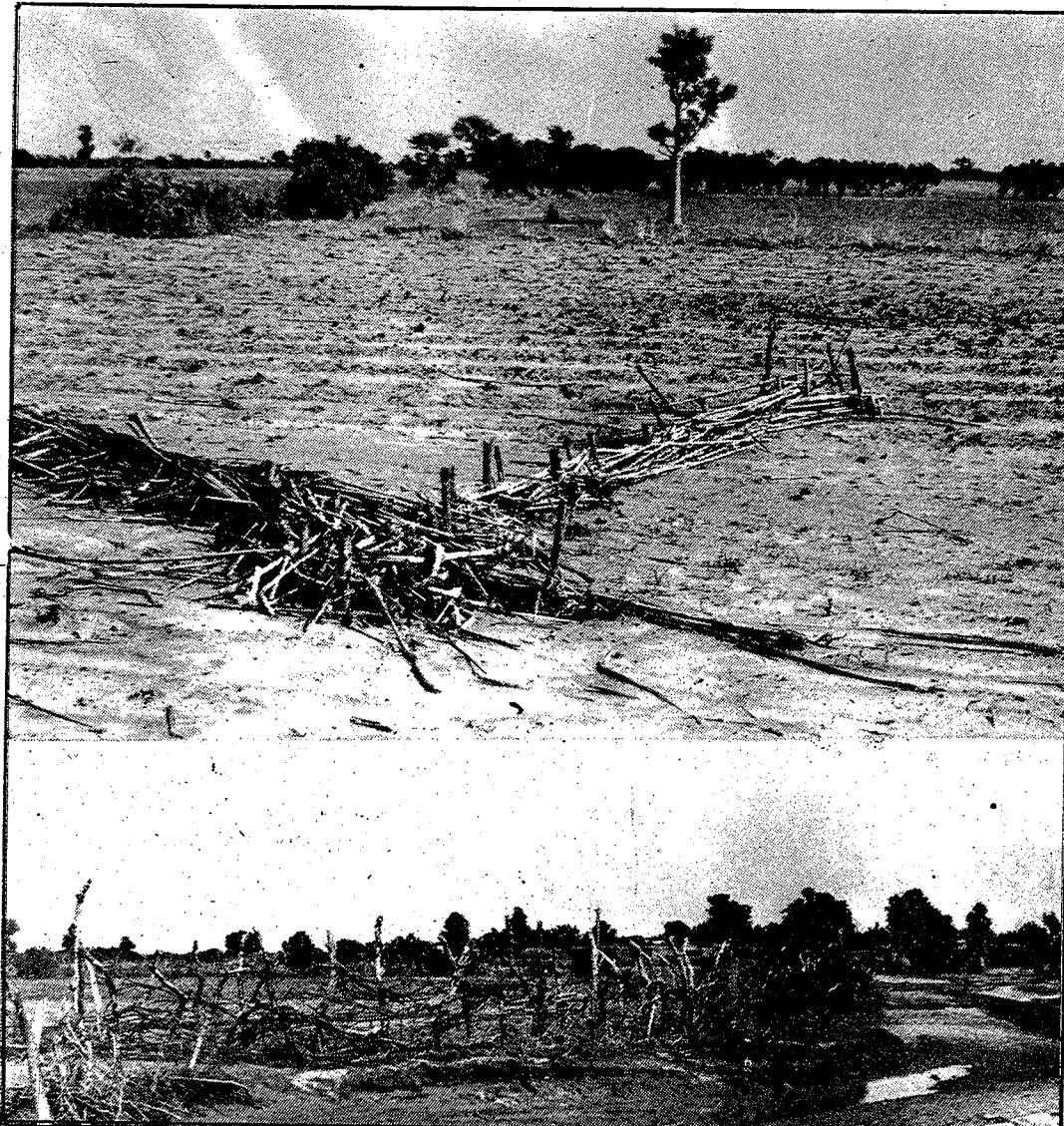

Jekabaara

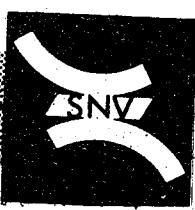
Jamana

Cikcia ceman da musemar kuma toniseben

Faamuya Yiriwaton

AN K'AN SEBE DON DUGUKO-LONON KUNBENBAARAW MA

Dakunw

№ 2
Mali jamana ye san 32 soro

№ 3
Kuma

№ 4
Koori tineni ari a lakanani
strategew

№ 6
1992 san hogor dan
dugukolonon hukumu kono

№ 7
Kasi te fura ye ; mankan
lankolon ci te ko dilan

№ 8
Baara kebali

№ 9
Ton nemogow ka baaraw

№ 10

Ka se "ODIK" cikclaw ma

№ 11
Mali denmisew bce kalanni ; a
be se ka kc

№ 12
Manden buruju

Jekabaara

MOGO KO-DON BE, I KO-BEE-DON TE

Mali jamana ye san 32 soro

Taratadon, 1992 san kalo 9 n tile 22 kera an ka jamana ka yéremahorónya soro li san-kunben-seli 32 n ye. Nin kuma-damine-kumaw te ko kurako ye. Nka, n'an ko ko ninanta kér'a danma selidon ye. O be mogo bila k'u hakili kér'bosisi walasa k'o kuma taafan dón. Ayiwa, fén min ye jinan seli bō san 31 temennenw seli kuuru ma, o de ye ko san-kunben-seli 32 nan latigera k'a k'an hakili lataadon ye an balima desenyerékorow fanfè. O ye fén ye min be mogo nimisi fa barisa dijé jamana bee n'a ka senyerékorow n'a ka desenyerékorow don. Jamanaba ni jamananin ko t'o la! kelenya dun ye fén ye min be se ka wele ko jamana jodili. Okelenya te se ka sementiya abada ka soro furance lasosobali be faamaw ni fantanw ce; farikolo dafalentigiw ni lojuratow ce. Sigi o sigi mana banban "bee n'i kunko" kán, o sigi o laban ye wulili ye. An ka jogon naani, ka jogon hakilisigi. Ala ye dali ke nk'a ma be lakeje. A ma mogó si je, a ye bee taasira don a koro. Nk'a ye dōw son k'u s'u yere koro walasa u k'u janto u siginogonw la. Sonni barikama ye adamadenya sabatili ye mogow ni jogon ce. Yali a te foan feyan wa ko: "N'iye dunan surofana kosebe k'a siyoro tijé, su kelen be k'a bolo san kelen ye. Nka, n'i ye dunan surofana hakilisigifén gansan na k'a lasi siyoro numan na, su kelen be k'a bolo waatinin kelen ye". Nin b'a jira ko: mogó te se ka bee son nka i be se k'i ne numan jira bee la; i be se ka kanusira jira bee la; i be se k'i yere ni bee lakeje. Taratadon, 1992 san kalo 9 n tile 22, an ka jamana kuntigi, an ka setigi nemaa

ani an ka setigi caman taara bō an ka lojiratow n'an ka desenyerékorow la u basigiyorow la. U y'a nini k'a dón, olu be bolo min kan.

E min be ka jekabaara in kalan, e be mun k'i ka dugu kono walasa ka maakoro deselenw ladonbaantanw hakili bō u cogoya ko? Yali e hakili bora ko an faso Mali in danbeba do tunye demen-don-jogonma y'a denw ni jogon ce wa? idun k'a dón ko n'i y'a men dijé kura ka di, a sigilen be dijé koro de kun cemance la de! Danbe lagosi te horónya ye barisa ale de ye bokolo ni jokolo anji sinsinbolo ye. N'i y'i danbe lagosi mogo were ka danbe ye, a men o men i b'a nege da nimisa

jéji cema barisa i be ke danceiakono ye min y'a yere ta bila ka wali ta je!

1992 san kalo 9 n tile 22 kera Mali jamana ka yéremahorónya soro san kunben 32 n ye. Nka koro min dir'a ma, n'o sera ka faamuya. Maliden kelen-kelen bee fe, aa, a be k'a danmawaati daminewaati ye de! Ayiwa Malidenw, Malidenw, aw y'a laje de! Ala b'a ka ko bee k'a waati la. Aw m'a ye, 1992 san kalo 9n kelen in tile 30 fana sugandira dijé jamana bee fe k'a ke "maakorobaw" tøgoladon ye. O b'a jira ko bee dijenen be ni fén kelen ye bi. "Mogo sankorotara cogo o cogo, i sintin b'i jujon na de"

An ka maakorobaw fana be se ka fara maa deselenw kan k'a da u si hake kan. An ka jeliw b'a fo ko: "Koro te maa sigi n'a kebaga t'i bolo" yali u b'a dón o be lagosi min lase an ka danbe ma wa? Yali u hakili bora ko maakoroba ye jiriba de ye min te se ka nonabila wa? Nbalima i taasi, i k'i ka

keta jateminé sanni 1993 san kalo 9 tile 22 yéremahorónya seli ce. Nka n b'i bilasira ni min ye o taasiko la o de ye ko: N'i y'i ka maakoro walima i ka maa deselen lafili n'i bolo ye bi, sini i fana ka denmisén b'i tan n'a sen ye!

Tumani Yalam Sidibe
Jekabaara sebenbaga.

Kunnafoni nafamaw

An be foli lase an balimaks Mamadu Fofana ma, n'o ye Yorobugula kubedakuntigi ye, ani k'a ladonniya k'an y'a ka bataki soro Bereko dugu lahala kan a ka kubeda kono. Ni Ala sonna, boko nata kono Jekabaara kalanbagaw be bataki in kalan:

An be Jekabaara kalanbagaw ladonniya fana ko k'a damine boko nata la (kalo 11n) u bena ladilikan ani lafaamuyakan soro fasoden numan ka ne na, nafolo laba racogo kan, ni nansaraw b'a fo o ma ko "kontabilite". An y'o naniya walasa k'an balima cikelaw demen u ka nafa sorolen labugucogo la, min b'a to u ka soro be jiidi.

Ka se duguw ma

Ku m a

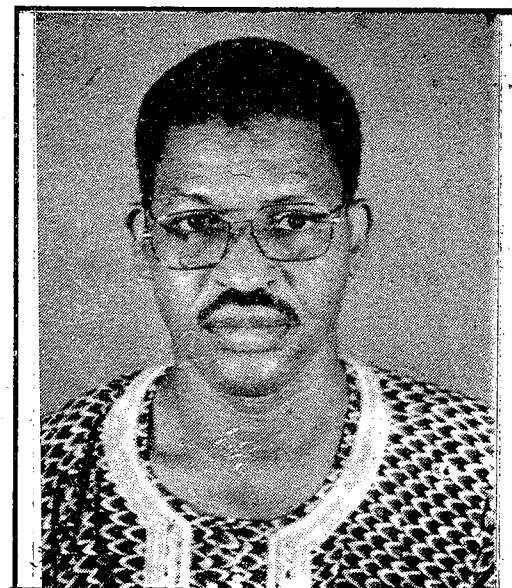
"Kuma ye todən de ye, n'i ye do ta o be dōwərē kō bila kēnē kan !" kuma tē ban. Adamaden ka dijēnatige taalan don. Nka, o n'a ta bēe, kuma dōw b'u conkon saramaya wolo kan ka da u nafā kan. O de kanma, an b'a fō ko kuma numan kelen fōko tan kafisa ni kuma si caman lankolon fōli ye. Nin tijew de kānma an bēna kuma aw ye kōori sōro yiriwasiraw kan nin bōko in kōnō ani dugukolonon kunbenbaara. Nka, ni mōgo min ye jateminē ke kōori jōyōrō la a senebagaw bolo ani Mali jamana yērē ka sōro lasinsinni na, i b'a dōn k'an bēe de ka nafā b'o kōori o sōro yiriwali la. O koson, hali n'an ye jekabaara bōko tan tugu nōgōn na kōriko kan, o ka kan. O ka kan barisa Mali jamana mōgo kasabi miliyōn seegin ni kō la, ciklaw (kungo-kōnō-mogōw) y'o hākē 78% ni kōye. O 78% ni kōfanba fana ye kōrisenēnaw de ye. Aw k'ā lajē : nisōngō binna ka bō mōgōw kan. O ye daamukoba ye. Nka walasa u k'o nafā dōn, a wajibiyalen don u ka sōro ke min b'u nafā. O de kanma, nisōngō tayōrō kōrō tē lan kolonya. Bēe b'a dōn ko "kōnō faralen mako tē mōgō ka nō nalen na". Nin fōlen ninnu bēe de y'a to an b'an sinsin kōri furakēcogo n'a furakēkun kan, walasa ninan ni san nata tōw bēe la, kōrisenēna ka k'a yērē karamōgō ye a ka foro kōnō. N'an kumana dugukolonon kunbenbaaraw fana kan bōko in

*Usman Jakariya Tarawelee
MAKOCI cijēkuntigi*

kōnō bēe b'o kun don. Senefen labarikayali b'a ladōncogo bolo, nk'o k'ā sōro a dili fenseñnen don dugukolo numan rō dē ! Aw m'a mēn wa ko : "N'i y'a mēn ko nōgōn ce farin te, i senw de bē duguma dē. MAKOCI cijē baara da kuntigiba Usmani Zakariya Trawele ka kuma tē wa : "kōri numan de ye nafolo ye. Kōri numan dun ye dugukolo numan ani fura kēcogo lakika ani kōri bōko numan de y'a waati la". O temennen kō, an ka dōnnikelaba wērē, min y'an karamōgō Modibo Jalo ye, o k'an ma ko : "an sigida y'an lamini bēe de ye. Awa an ka dijē hērē bēe bē sōro o ladoncogo de la. Cikela k'a ka foro ladon ko

min bē san ke sene nā, ka tila ka majumanko ke o suman kōrō ! Awa sōroba dun tē sōro baara

Modibo Jalo

kēcogo numan kō dē. N baden kana i tulo lageren ladilikan kōrō.

Banumanké

numan ; ... N'o kera sōro bē bo sigo la ka ke kēnēkanfēn ye" ! N balima, e dun fana ko di ? N balima MAKOCI cikela ; n balima "OHV" cikela ; n balima "ODIK" cikela. Aa, Mali dabanjana, e dun ko di ? A dōn ko dijē ye badabada kalanso de ye koyi. Awa maa fu de b'i ban yiriwasiraw mineni n'u lajeyali ma. Barisabaaraba kun de ye sōroba ye dē. Nōn tē, an ta bē ke sarimisi ta ye : ale

Koori tijen ni ani a lakanani siratgew

ka bɔ an balimaké Yusuf Jimé Sidibe yɔrɔ, Kucala

Mali ye jamanaba ye ka d'a jamanadenw k'a baara n'u ka adamadenya taabolo kan u dɔnna ni min ye kabini lawale la. Nka bi dijé yelemana. Baara danma nafa ka dɔgon. Baarafére matarafali de ye sɔrɔ baju ye. Sene ye baara ye min t'a danmafén ye o tijé o koro. O de kanma an y'a naniya k'an balimaké Yusuf Jimé Sidibe ka ladilikan in bɔ Jekabaara in kono. An b'a jini koorisenenaw fɛ u k'a ke kilisi y'u kono. San o san, u be min lawaleya u ka kooriforow kono. An b'ee ka ke tulo kunnanditigw ye.

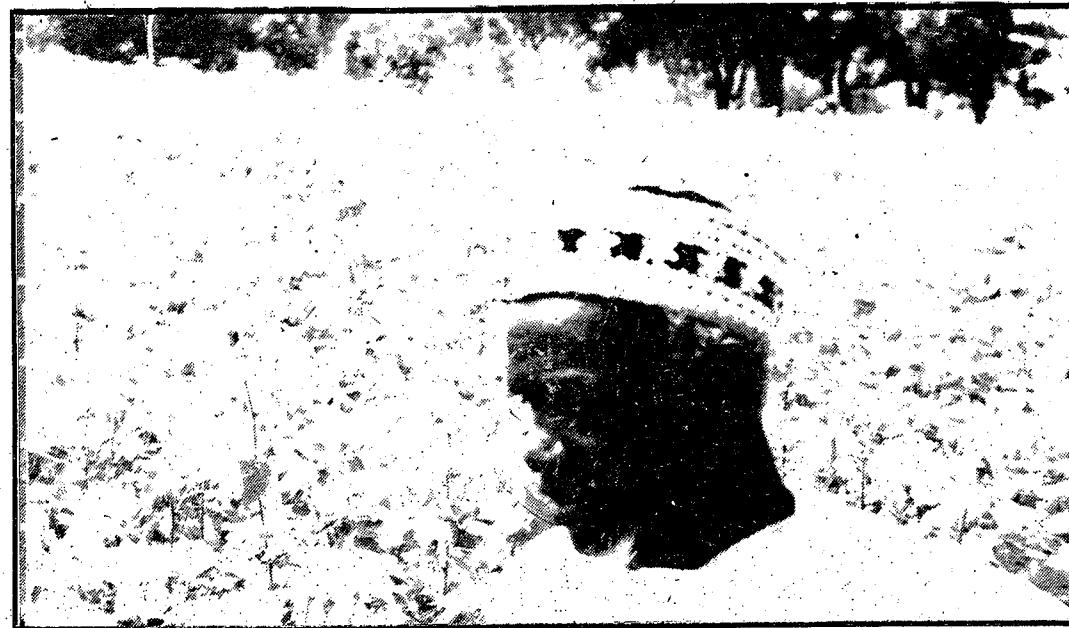
Ni fɔlo, Mali koori tun be malidenw kunkorota jamana kokan, bi a te o cogo la belen. A be san danmadɔ bɔ Mali koori be geleya sɔrɔ a feereyɔrow la dijé kono, k'o sababu ke a cogoya ye. Bamananw ko : **fen juman b'a yere foere**. An ka jamana koori tijen ni be bɔ sababu caman na, n'olu file nin ye :

- keneba sene
- Kooriforow ladonbaliya (danni, kɔrosenni, furakeli...)
- Koori bɔcogo
- Koori marayɔrow (k'a ta foro kono kana se koorisugu ma)

Keneba sene n'an be se k'a fɔ o ma ko kene new matarafalibaliya. Cikela ka kene seneta ka kan ka ben a baara kefanga ma. Bawo ni kene seneta temenna baara kefanga kan, binw be foro min. A sɔrɔ be dogoya. Koori bɔta be caya koɔribɔlaw ma. Koori bɔbali be meenforo kono. A jne be tijé, k'a bilen. Fenjanamaninw b'u dajiw n'u bow ke a kan. Fijé ni sanji b'u bin duguma.

Kooriforow ladonbaliya

- Koɔrisenena b'ee b'a dɔn ko koori ye senefen ye, min baaraw ka kan ka ke a waati la. Ni baara dɔ y'a kewaati temen, o be ke sababu ye ka dɔ bɔ sɔrɔ la. A be se ka koori ne bilen lase an ma.

Koori ye senefen ye min nafa be lasinsin kabi a sene yɔrɔ

Koori furakeli

Furakeli n'a kecogo be joyɔroba la koori juman sɔrɔli la. Bawo ale de b'a kisi fenjanamaninw ma, n'o b'a to sɔrɔ be basigi.

Walasa furakeli k'a joyɔro fa koori juman sɔrɔli la, f'an ka wale danmadɔw lakɔlɔsi :

- * Fenjanamaninw sugu ka ca.
- Dɔw be koori bulu dun kosebe, ka temen a yɔrɔ tɔw kan.
- Dɔw be koori kuru n'a bolow sɔgɔ,
- Dɔw b'i sigi koori la k'a ji min ka tila k'u dajiw n'u bow ke koori la.
- A naaninan olu ye kulu ye an be minnu wele nanzarakan na ko "akariyenw". Nin fenjanamaninw b'ee n'u cayawaati don foro kono. Wa a b'ee ni a danma bagaji don min ka jugu u ma kosebe.

Furakeli fɔlo ni filan an be ke ni bagaji ye min kerenkerennen don bulu-dun-ntumuuw kanma.

Furakeli **sabanan** ni naaninan, o be ke ni bagaji ye min keren-kerenken don kuru-dun-ntumuuw kanma.

Furakeli labanw be ke ni bagaji ye min be daji ni bo da ntumuuw faga ("gangani" b'o kulu la) Ale de be ke sababu ye ka koori manaya. Jinan, kolɔsi y'a jira ko "gangani" cayara ka ban. O koro ye k'an kana an tulonke koori furakeli labanw na.

* "agaji" litiri saba de ka kan ka don tari la.

* Furakeli fila ni jogon ce ye tile tan ani naaniye. Furakeli sariyaw fana ka kan ka labato.

Koɔribɔ

An kana an sigi ka koori b'ee jeli.

MAKOCI Kunnafoni

kono. Ni min jera an ka kan k'o bo. Bawo n'a bëe jera nogon fe, antena se k'ubonogon fe. Ola a bëe bilatiñenifénw

nogonna, fobaara bëcaya an bolokoro. Kuma lasurunya la, koori-bo-joona b'an kisi koori jugu soro ma, ani ka do

tonyoro dakeje; k'a gosi ani k'a mun ka je.

Koori donnini ka bo foro la kana so kono, a bë se ka nog o sen fe. An kana karata yelen wotoro fe, bawo o bë ke sababu ye ka koori nog. An bë se ka karata yelema ka ke gensem gensem walima fini ye.

So kono : Koori bë mara so min kono, dugu kono, o ka kan ka je.

Koori tonyoro sugu la : O yoro fana ka kan ka saniya.

Koorisugu yere kono : Koori bë se ka nogoyen. O yoro ka kan ka dakeje ka gosi, ka mun. Ni se bë duguyiriwatón minnu ye; olu bë se k'a siman. O b'a kisi san o san munni ma.

Ayiwa n balima kooriseneaw, aw y'a ye ko koori tinebolo ka ca. Wa walasa ka koori numan soro, an ka kan ka nin wale bëe lajelen matarafa nogon fe.

Walasa an ka kooriko ka men si la, fo an bëe k'an jo an joyoro la. N'o kera hali n'an ma an ka kunkorota körön soro, an ka ko na si soro. K'an ben.

Yusuf Jime Sidibe
Kucala MAKOCI kalanfa filan.

Koori ka kan k'a lasagon finimugu bëre kono

sago la (Baganw, fiñe, sanji, fenjanamaninw). Koori bë bo ni bëre fila ye. Numen bë ke kelen kono, ntumudamaw bë ke tø kelen kono.

A man kanka ke manabore ye, min fu bë bo. Barisa, mana fuw bë se ka don koori la. O bë ke sababu ye ka koori tine.

An bë se ka fini walima bazi ke bëre ye.

Cogoya si la koori numan man kan ka nagami n-tumudamaw la. Folo a tun bë ke ten. Folo mögöw tun b'i da nogon ma hi baara numan ke ye. Ante numan file sisán fo bonya. Koori numan ni koori jugu bë bo nogon na kabini a bowaati koorisun na. O b'a to an kana koori woloma koori sugu la.

- An ka kan ka kón ka koori bo, walasa k'a kisi fén caman ma :

- Koori jelen binni (fiñe, sanji)
- Fenjanamaninw ka daji da kooribú la
- Sumanw ladonnii koloson

fara soro kan. (ginrinya).

Koori marayoro

Koori marayoro ka ca : foro kono, so kono, sugu la, fo ka ta dabaliyoro la.

Foro kono : Koori marayoro foro kono, o ka kanka saniya. Akana ke jiri koro, ani dingemayoro la. Bawo sumaya bë se ka yelen a fe. Jiri bulu bë se ka bin a la. An ka kan ka koori

MAKO CI Kunnafoni

1992 san nōgōndan dugukolonon hukumu kōno

1. nōbila :

MAKO CI ye naniya ta k'a fo ko dugukolonon kubben nōgōndan filan na bē na ke jinan san kōno. 1992 san, kalo 10 n na. Dugu fēn o fēn bē dugukolonon kubbenbaaraw ke, olu bē se ka don nōgōndan in na.

2. nōgōndan kēkun :

nōgōndan kēkun ye fēn minnu ye olu file :

- ka dusu don sēnekēlaw la minnu ye dugukolonon kubbenbaaraw waleya.

- Dugumogow ka nōgōn dōn, ka nōgōn ka baara kelenw dōn ka nēsin dugukolo ani kungodaw lakanani ma.

- Dugu' minnu ye baara caman ke k'olu dōn.

- Geleya minnu bē dugumogow kan baara waleyalia la, k'olu dōn.

- ka duguw ka naniyaw dōn ka nēsin dugukolonon kubbeni ma.

3. Kun jumen ye MAKO CI bila nōgōndan labenni na 1992 san kōno.

- 1991 san nōgōndan sente, dugumogow y'a jini MAKO CI fē, a kana dan o san kelen ma.

- MAKO CI ka nōgōndan wērew laben walasa dugu minnu bē na baara in damine olu ka dusu sōrō k'a ta ni barika ye.

- nōgōndan temennen kō, dugukolonon kubbenbaarada nēmogow ye taama ke ka taa duguw ninjinka u hakililata la. O taamaw sente, u sera San mara dugu dōw la, n'o ye Kon ani Ngoroso ye.

Kon ani Ngorosokaw ka bisimila kan : Nin dugu fila sigilen bē San cikemara kōno. Dugu sēbenjēnabola ye kuma ta dugu tōgo la.

- A folola ka dunanw fo, k'a jira u la k'u bora u ka so, u sera u ka so. Ma-

lidenw bē se kelen ye.

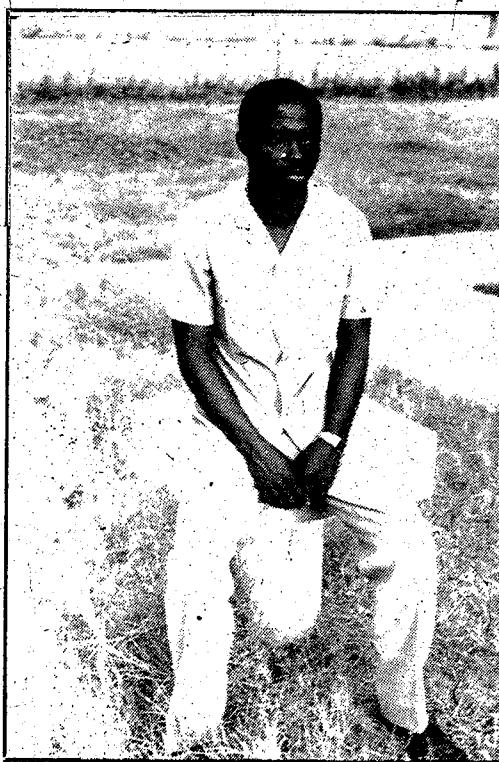
- A k'olu ka dugu ni MAKO CI baara ke nōgōn fē, sōrō yiriwali siratēge la. Walasa dunkafa ka sabati dugu kōno.

- A ye nsaana fila fo :

- "N'i k'i tōgo ye gōngōn duuru, i sen fila bē dugu ma".

- "N'i k'i ye sēnekēla ḥana ye, dugukolo numan de b'i bolo".

- Olu ye dugukolonon kubbenbaarawdamine a bē san saba bo. Kenyērēye baara don. Nka

Daniyeli Kulubali

nōgōndan kera sababu ye ka dusu kura don olu la. Olu ye dugu wērew ka baara kelenw kibaruya mēntuma minna, olu y'a sōrō u yērew ka baara kelen ka dōgō. Nka sanni nōgōndan ka se a tun bē olu hakili la u ka ke folo ye.

- A ka kuma laban na, a y'a jini MAKO CI fē, nin nōgōn nōgōndan ka ke san o san. A kēkun te wariko ye, a kun ye ka hakili di dugumogotōw ma, u k'u cesir sinijesigi baaraw fē.

- Dugukolonon kubbenbaara

nēmogow taamana ka se dugu fēn o fēn ma MAKO CI mara kōno, olu bē y'a jini nin nōgōn nōgōndanw ka ke san o san, ka nēsin dugulonon ni kungodaw lakani baaraw ma.

MAKO CI y'i sinsin sēnekēlaw ka lanini kan ka 1992 san nōgōndan sigi sen kan.

4 - nōgōndan kēyōrōw

- * Nōgōndan bē na ke MAKO CI cikēkafow bē kelen-kelen kōno. O bē ke walasa ka cikēkafo ka dugu ḥanaw dōn.

- * Dugu minnu kera ḥanaw ye cikēkafow kōno, olu bē nōgōn kubben cikemara la. O kun ye ka cikemara kōno dugu ḥanaw dōn.

Nōgōndan bēna ke sigiyōrōma fila ye. Folōbe ke cikēkafow kōno. Filanān bē ke cikemara kōno.

Nōgōndan kēwaati :

Dugukolonon kubben nōgōndan bē na ke 1992 san kalo 10n na. A y'aw jija ka ke dugu ḥanaw la.

6 Ladiyalanw :

Ladiyalifen minnu bēna di duguw ma, o kunnafoni bēna sēben Jekabaara boko wēre kōno. I k'i jija k'o kalan.

7 - Kunnafoniw :

An b'aw ladōniya k'a fo ko dugukolonon kubbeni kibaruya bē fō Arajo-Mali fē tarata o tarata wula fē waati 5nan kō ni sanga 30 ye. A ye arajo lamēn taratadonw la, aw na kibaruya caman sōrō dugukolonon kubben waleyaw kan.

Daniyeli Kulubali
Kucala MAKO CI mara la
Dugukolonon kubbenbaarada
nēmogoso la

Kasi te fura ye : mankan lankolon-ci te ko dilan

Kojalani kono, aw be kasi mun na ?
 Mogo be se ka saya dogo, nka bon lankolon dogo mandi !
 Kabako ! dabaribanko !
 Ka foono ka tila ka segin k'o lakunun.
 Hun !... han !... hewee !... paatisakana...
 Jon b'o kela tuh ? k'i danbe tine !
 E ! e ninena wa ?
 Bi de sera
 kunun temenna, an be bi la, sini be ko.
 kana ninen de !
 hal'i kana wolojingo
 N'i sigilen don, wuli k'i jo.
 Sigi tuma ma se
 - N teri, ni mœenjœnekono k'a be sjenekono den ta
 Hun !... (Hun bee te kasa ye)
 Horonya minemanjuru ye Kumakan ni layidu tiime ye.
 Mogo kan'i pan k'i yere min fura kari
 Don ka jan , nka don sebali te.
 Don bee n'a dugujekan don
 sabagaw taara - u ma malo - u ma ceya tine.
 Sani u ka dije to ;
 U ye kolonni min sen,
 ka jiri min turu,
 ka sira min b'an ye,
 K'an ka je ka ji bo kolon in na, ka taama sira fe ka jiri in son
 ; an k'an jija, kolon kana geden, sira kana nogo, wa jiri fana
 kana sa. N'o kera u be kisi.
 N'i y'i ka wulu farin faga, do ta b'i kin.
 Ka kele ban ni siramugu y'i nen koro, o te kelebankan ye
 de.
 - N teri, e ninenna, i kalikan ko wa ?
 tari juru-la-kar de tun te !
 Bee-je-fanga sigikan dun ?
 Jon be ninen o ko ?
 - N teri kerenerennen
 An yere da ko bee-je-fanga kono, ko ka siyawoloma kon ;
 ka yuruguyurugu dabila
 ka je-ka-baara sinsin.
 Je-ka-fo mana ke daamu ye, daamu kan da daamu don.

Setigi (Minisiri) Jalola Fatumata Kamara

E dun ko cogo di o la ?
 kono-laci-muru ye da ye de !
 tar'i b'a fe k'i ce i kumakan na de wa ?
 Tuu !... morototo : k'o fili n kofe.
 tige mogo la min t'i kofile a ka kumakan ma.
 A da ye sobominen ye.
 A sogomakan n'a wulafekan te kelen ye
 Hal'a t'a don a be min fo sanko a be min ke.
 N'i sen y'i bolo siri ; i be ke wolokiwalakimogo ye.
 Turukala mana min fo a ye su kono, dugu mana je a bonsi
 b'o daamu da. A be tilen kan do kan , a te si o kan.
 Nka, wulu n'a ka kolonimiba, min mana siri a kan na, a ka
 kan k'o don a masiri ye.
 - N teri, jama jera ka wara min faga, ka fo mogo b'o golo ta
 ka biri i kan k'i be bagabagli ke ?
 Hewee !... Un-un ! O te mogo layogoro !
 fo min ma bo wara faga kene kan.

Otiwale Kunnafonni

janjon kene.

- N teri ni fununfunun ye sugu girin, bœ b'i bolo sogo i kwen na. E ! ne ko a fo yanni i ka fiyentô ko k'a min k'a pari, i'ta jini k'a ne laka E ! N'i y'a men ko-ka-jë, n teri ne maaw ko don.

A fo tontigela bœ se ka munu tontigela kofe ?

- Abada lezi.

- N teri, kabakoba dëre !

Do bœ jo kunna a t'a sonkan don

Cikela - baganmarala - monnikela - (jamana dibila fiyentow)

Mun bœ se k'aw ne laka bi ?

fo kalan. Kerenkerennenya la "Balikukalan"

E ! o te mogo hami kun bo tugun !

A fo aw kalanni layidu ma ta jamana ne mogo kuraw fe ?

O kera haali.

Minisiri yere sigira fen min kanma

Mogo nagarikoba !

N'a daba taar'a nunankan fe

- Sanko, o minisiri kera muso ye, aw kanu tun be min na ka koro balikukalan sira kan.

ke mogo fe, min b'i fe

- Ntori kulu gengenbaga, maa-dimingo.

- Namara konsi teetebaga

- bobo dagaran lakumabaga

- dibi jugu fara tayeelen

Zan Sakon'a jenogonw

- N'i y'a men n be ko, mogo de bi ne.

- sama be mogo min ne, nkomi gosi jooré t'i la

- E ! n teri

tile kura bora dëre !

Gere-kura bo te taa kunkolodimi ko.

Ni bœ y'i ka bulonda furan dugu be sanniya.

Mogo te sabali fo k'i sa, nka i be sabalila fo k'i mago ne.

Mogo t'i diya i yere ko

Mogo dimiko dœw y'i yere no ye.

Zan Sakon

Zafukuntigi "OHV" Kangaba

Baara kebali

Nin kera baara kebali dœye. A togo tun ye ko Nci Jara. Baara tun man di Nci Jara ye. Don dœla, dugutigi ye nœgonye dœke, ka ci bila ka taa Nci Jara fa nœf. Nci Jara fa k'a ma ko : taa nœgonyeyœrœla. A taara. A nalen y'a fo a fa ye ko : Baba, dugutigi ko ko sini ye ntœnen ye. K'o kanma baara kana ke ! Nci Jara y'a fo a fa ye tugun ko : Baba,

dugutigi y'a fo fana ko sinikene ye tarata ye, ko baara kana k'o don fana. Ofana duguje te araba ye wa ? Ko baara kana k'o fana na. Ko baara kana k'o fana duguje alamisadon. A ko fana ko dugutigi ko ko juma fana ye. Ala yere ka donba ye, ko baara kana k'o don fana. Nci Jara k'a fa ma tugun ko : Baba, dugutigi ko fana ko juma duguje ye sibiri ye. K'o ye donba duguje ye. Ko baarakédon t'o ye. A tilalen o foli la sa, a fa y'i kanto a ma ko ; N

den i m'a fo Ko dugutigi de ko ten wa ? O te baasi ye. Bila n ne an ka t'i ka nkalon kœrœbo. Nci Jara ma latœmenyœrœ sœrœ a fa ka kuma o la. A y'i kanto a fa ma ko ; Aa Baa, tijœna i ye n ka nkalon kœrœbo. Dugutigi ma foyi fo, Baara de man di ne yere ye. O la, a fa y'a gen. Jœda te baara kebali la de !

Musa Trawele, Zanbuguni sœnœkela dœ, Bananba mara.

Ton nemogow ka baaraw

Ton ka jetaa be bo tondenw yere de la. Ni bee y'a ka baara don, k'a ke ka ne, ton be taa ne.

1 Jekulu (asanbile)

Jekulu de ye tonjemogoo sugandibaa ye. A ka kan ka tonsigi ke sijne kelen kalo saba kono, nka a be se ka wele tonsigi balalen na, n'o be se ka jini ton biro mogoo fanba fe. Biro-jemogoo de be tonsigi baara ninnu latemem. Aka baara kerenerennenweye :

- ka ton sariyaw sementiya, ni yelema min ka kan ka ke.

Sariya ninnu kono, k'o baara ke, ka feere keton sariyaw be labato cogo min. Ton si ka baara te se ka taa ne ni sariyaw te. Olu man kan ka lagosi cogo si.

- * Jekulu de be yamaruya di biro mogow ka baara sugandilen ninnu kan.

- * ni biro mogoo min ta ka baara ke, walima n'a be sariya soso, Jekulu be se k'o tigilamogoo nangi.

- * Jekulu de be temensira labo duguyiriaton mogow ni wariso baw ce, i n'a fo BNDA, BDM, walima demebaga werew ODIK, AFVP, komite dewelopema, o n'a nogonna werew.

Juru hukumu kono, jekulu de be yamaruya di.

- * Jekulu ka kuma be se ka sementiya ni jama fanba be yen, i n'a fo ni jama bee ye tilanyoro saba ye, fo tilanyoro filaka ke yen, n'ote, jelulu ka

kumankan te se ka sementiya:

2 "AV" biro mogow ka baaraw

- Nemogoo, walima peresidan, ale de be sariyaw lakana, ale de be se ka miiri nafa sorosiraw la, minnu be se ka here lase dugu ma.

- * A be "AV" baaraw temensiraw laje biro mogoo fe.

- * Ale de be tonsigi yamaruya, wa ale de ye jekuluba nemogoo ye.

- * Ale de be wariboseben yamaruya, wari man kan ka bo abada warimarala fe, ni AV peresidan ka seben te yen.

- Nemogoo dankan : ni peresidan te yen, ale de be baara ke, seben bee ka kan ka lateme ale de fe.

Warimarala ani warimarala dankan : Warimarala de be wariko bee nonabo, wari be di ale de ma, wariboseben be di ale de ma, ob'a jira ko seben nafa ka bon ale ka baaraw la. A ka kan ka seben ninnu marakosebe bawo olu de y'a ka seere ye segesegeli don. Ni warimarala te yen, a dankan b'a joyoro fa.

- mogoo min ka baara jesinnen be nafa sorosiraw ma, ani "AV" sorofen feerelli (i n'a fo senefenw, jiridenw, baganw, ani fen werew)

- * Nafa be se ka soro sira fen o fen fe, a ka kan k'i miiri o la, i n'a fo senekesira, baganmarasira, kungo lakananisira, ani baara nafama werew.

Dugumogow bennen de be baara numan ke

ODIK kunnafoni

Mogo min ka baara nesinnen be sanni ma ani ka minen lase AV ma.

Fen o fen ye sanni ye, ale de ka kan k'i nesin o ma.

Wa n'a ye sanni fen o fen ke, a ka kan ka seben jini o la, bawo o de y'a ka seere ye. "AV" ka baara be se minen minnu ma ale de ka kan k'olu jini (i n'afó senekeminenw, ta-

baliw, sigilanw, kayew, gafew...)

3 Kolosilikelaw ka baara

Olu ye mogosaba ye, olu ka kan ka kolosili ke tuma bëe, Kolosili sira fe, u sirilen te peresidan na, u sirilen te warimarala fana na.

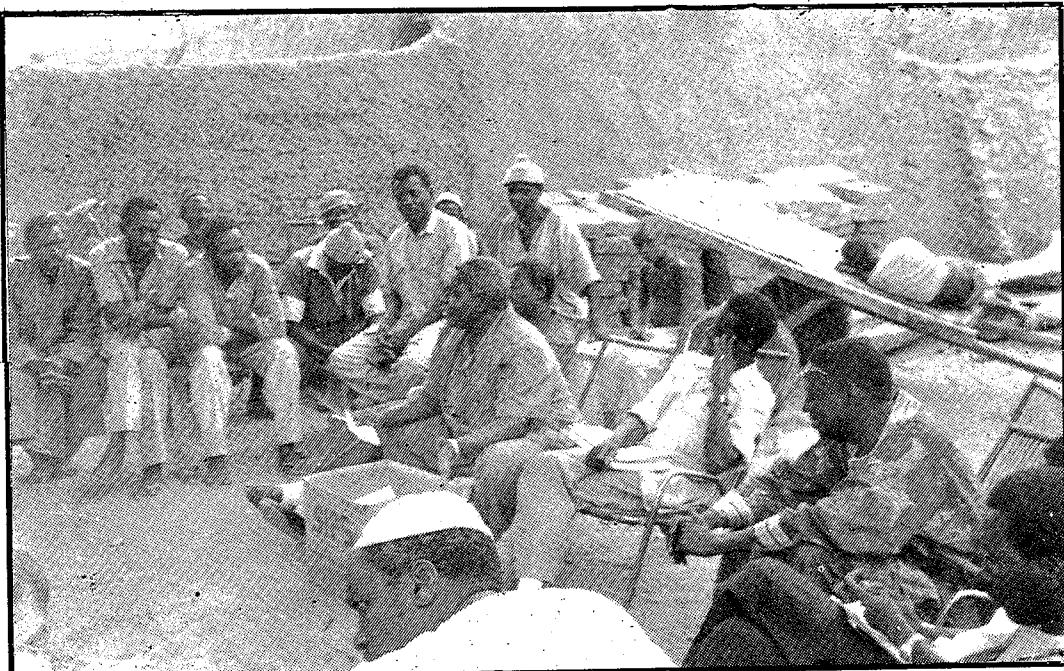
"Jekabaara kanubaaw ODIK mara kono, ni nininkaliw b'aw bolo

duguyiriwaton ninnu kan, aw be se k'uk'esebenye k'aci Daramani Mariko, walima Mahamadu Magiraga ma ODIK Nooro, ni Ala sonna a na jaabi soro o nininkali ninnu na.

Kumakan in labenna Mahamadu Magiraga ani Daramani Mariko fe ODIK Nooro bp 35.

1992 san kalo 9n (setanburukalo) kera here kalo do ye Jekabaara sebenbagaw n'a kalanbagaw bëe bolo. O kera ka d'a kan tonden kura farala an kan min ye "ODIK" ye. O kanma, an be tonden kura in fo ani ka tondenya sariya fo a ye ! Jekabaara tondenya sariya ye Jekabaara kalan ni de ye walasa ka tonden tow ka maraw kono kuno kunnafoniw don (MAKOI ; "OHV"...) ani ka batakiw ci jekabaara ma walasa k'i yere ka yorokunnafoni di tonden tow ma. Ode kanma, an b'a jini "ODIK" nemaaw n'a cikelaw fe u k'u jija k'u ka kalo kunnafoniw lase an ma joona, kalo o kalo, walasa a be don Jekabaara kono "ODIK" ka new la (ODIK kunnafoni) Jekabaara kalanbaga tow kanma. Ni kunnafoni ma bo "ODIK" la ka se an ma, o be baara geleya barisa Jekabaara b'a bowaati je, walima MAKOI ni "OHV" ni tonden tow tona seka ODIK kono kowdon. Otemennen ko, an be foli ni walejumandon ke ODIK nemaaw n'a baarakela bëe ani a cikelaw bëe yen hakili numan kanma min kera sababu ye k'u ni Jekabaara bolo don nogon bolo. O ye hakili numanko ye, barisa, bi-bi in na, mogosi kelen te se ka koke. Je nogaonya wajibiyalen don baaradaw ni baarakelen kelen bëe ni nogon ce, k'a masoro bolonkoni kelen te se ka bele ta abada. Ayiwa do te do don, do b'o don. Mogo si kelen te ko bëe don. Mogo si fana ko si donbali te ! Je nogaonya ni

Ka se "ODIK" cikelaw ma

Jekabaara kalanbagaw n'a lanagabagaw ye cikelaw de ye.

hakili falen-falen ye fen ye min wajibiyalen don cikelaw ni nogon ce ka d'a kan sene yiriwasira bëe ye kalanfen ye : nogodanni, forofurakeli ; forokene boli ; suman walima koori walima nakofenw ladonni... Nin bëe de kanma, an b'a jini "ODIK" nemaaw n'a baarakela an'a cikelaw kelen-kelen bëe fe u k'u timinandiya bataki cili la an ma. O nafa folo ye balikukan sankorotali y'u yerew bolo ani u kunnafoniw dili ye Jekabaara kalanbaga tow bëe ma. Nsirinw ; poyiw ; seneke cogoya numanw ; duguw sigicogo ; balikukan kunnafoniw n'u nogonna caman werew, olu bëe ye kunnafosi-

raw ye an be se ka minnu falen-falen an ni nogon ce. An be wele bila "ODIK" kono mogow bëe ma u kana segen bataki sebenni na Jekabaara kanma. UK'aci a waati la fana walasa "ODIK" togola new (bamanankan ni marakan) be se ka kalan waati bëe Jekabaara kalanbagaw fe "ODIK" yere ka mara kono ani MAKOI (CMDT) ka mara ni "OHV" ka mara ni mara werew kono. Jekabaara sebenbaga n'a kalanbaga ye cikelaw yere de ye.

Tumani Yalam Sidibe

Fasoden numan ka kene

Mali denmisénw bëe kalanni : a bë se ka ke

Kalan lasoroli Mali denmisénw bëe bolo :

hakili kuraw k'a nesin a labaaraco go n'a wariko ma.

Jen kera n'a ye ko bëe kalanni wajibiyalen don, wa an bëe kan donnen don kalan in kotigya tali la.

Marisi kalo la, san 1990, konferansiba dō kera jomtien (Tayiland jamana kan) bëe kalanni kan dijn seleke naani nemogow fe, u y'a laje cogoya minnu bë se ka sorokalan nafama n'a kotigebali la.

(Mali tun be o konferansi kenekan) jamana bëe benn'a kan ko denmisénw ka kan ni kalan lasoroli ye.

- Dabaliw delila ka siri jamana caman kono u ka fangabolo ni jekulu wërew fe. Walasa denmisénw ka ke kalan sorobaga follow ye.

- denmisénw ka kalanko be cogodi Mali kono ? Sira minnu talen be Mali denmisén caman kalanni na, olu be se ka ke sababu ye n'u caman be kalan wa ?

Nin masalabolo in miirinanta te lakarili ye nk'a be tijé de jira (denmisén caman kalanbaliya). walasa k'a ka bolomafara di feerew ninina feere minnu be kalan lasoroli sababuya denmisén caman bolo.

- 1988 san na, Mali kono denmisénw donta lakoli la, okiimenan tun ye 23% ye. Kiimenan minnu be duguma dijn mume kono, a b'olu la.

- Mali denmisén 100 o 100 (kemé o kemé) minnu si sera lakoliladon ma, olu, 77 % te kalan lasoro.

Niy'o sanga ni jamana wërewta ye minnu ni Mali ka sorö ye kelen ye, an b'a kolbsi k'u ka denmisén kalanta kiimenanw be sanfe

Misali, 1988 san, Burukina Faso ta tun ye 34% ye, Ganbi 61%, Senegali 59% jamana kelen min ta be Mali ta duguma, o tun ye Somali ye, ni 15% ye.

- kalanbaliya Mali kono, a sababuw ka ca.

An be se ka damadòw f'a la, minnu ye jamana ka sorö dogoyali ye, kalan kojenabolibaga dan ye serewisida kelen ye (M.E.N.). Dugu misénw la, lakoliden somogow ka donni kalan sira kan, o ka dogo, u ka sorow ka dogo, lakoliso dugula (walasa ka lakoli lasoro, denmisénw bë se ka kilometere 5 walima 10 noggonna taama jiri sumaw koro u daraka dunbali).

Npogotigininw ka lakoliladon geleyaw ni ko caman b'o jukoro, denmisén somogowka murutiliudenw kalanni ma.

An bëe b'a dòn sanni 1984 san ka se, ko Mali lakoli tun ye forobabaarakelaw dilan masin ye : An be don min na bi, a jatelen be i'n'a fo baarakebaliw dilanyoro.

Kalanso caman jolen ni siman ye. O so jolenw da n'a caya bëe, o be ben kalanso saba dörön de ma, n'o be temen Mali dugu misénw ka se kan wariko siratige la;

Nin wale ninnu de bëe be Mali denmisénw kalanni bali,

Wale minnu be sen kan ka nesin kalanko ma, yelema kurukakan kadon olu la, ka bo ni feere kuraw ye kalan wariko n'a kojenaboli ma.

- lakolikalan hakili kura lasoroli siratigela, yelema kalan nemogosoba (M.E.N.) ka wari sorolen, ni kalan musakaw beken'ye, o wari tilanco-

go ani kalanso bolofara tòw ce, o ka kan ka laje kura ye, walasa denmisénw ka kalanko bolofara ka 60% sorö o wari la. O te ke mankanw ko, nk'a be ke sababu ye ka cogoya numanw nini minnu be ke nafama ye, ka kalan kojenaboli wale tilan, n'o be lakoliden somogow kotigya u denw ka kalanko la.

- A donna ko temen kera ni feere camanyewalasa ka lakoli ni dinelatige lataa ni noggonye.

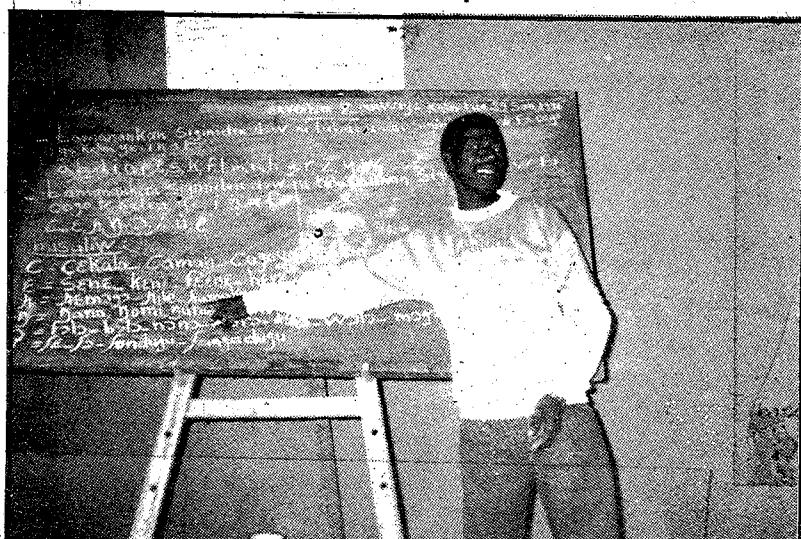
Ka mogo caman kalan ka ne (yelema min donna kalan na 1962 san na, ani yelema caman wëre o ko, kalan kojenaboi bolofaraw ka noggonye, o n'a noggonna caman) u y'a jira ko ka dugumogow ni lakoliden somogow sendon u denw ka kalan kojenaboli la (A.P.F denmisén lakoli) lakoliso dòw fana be yen minnu be kalan damine an ka kanw la.

O kalan hakili numan ninnu nena, wale caman kera minnu ka ni, nka halibi geleya min be denmisénw caman ka kalan lasoroli la, o geleya b'a nóna, dō ma b'a la.

Obëe jateminenen ko, cogoyaw ka kankayelema, ka hakiliw fana yelema.

Keta min te se ka lamini, ni nesin ka kan k'o ma, o be neso masalabolo in filanan kono.

Solomani kante - denmisénw lakisi yoro nemogo Kolonjeba

Yeredon kene

Maden buruju (Tige filan)

Kaaba dakabananyorow

Nininkali : Aw fe yannino, yoro danmado werewbeyan, in'a fo Kurubanfuga aniawb'a fo yoro min ma ko Farajeaniaw ka tuw. Yali olu ye ladalako ye kabini waati jan wa, walima ko kerenkerennen de dulonnen don o kelen-kelen bee la ?

Maliki Keyita : Olu ye ladalakow ye. Kabini Kaaba sigira olu ye ladalakow ye. Mogo be se k'a fo ko Manden bee ye jogon soro Kurukanfuga de (Kurukanfuga ye fuga de ye min be kininboyan-fanfe, Kaaba donda la, n'i bote don Bamako). Mandenkaw ye jogon soro yen

be fo yen de ma ko sunsunna. Tunikelen be yen (o ye tu do ye). Kinikalafana ye ladalayoro do ye. O be "so kono i koro yan" (dugu kono). Nin folen ninnu bee be dugu kono yan. u bee y'u ka yoro ye. Folo mogow ka ko latigelenw don.

Nininkali : Ayiwa n'i yelenna faraje in kan, i be wowonin danmado ye. U b'a fo ko jow tun be lasigi olu kan k'u kun tige kelewaatiw la, yali o ye tige ye wa ?

Maliki Keyita : Aa, n ka dönniyä ma se o yoro ma. Mogow koni tun be faraje son. Halibi, an ka dala do be yen, n'o be

Kaaba tu tigebali

de ka tilanni ke, bee ka taa i ta fanfe. N'i y'a men ko manden bara ye Kaaba ye, a koro y'o de ye. U ye jogon soro fuga in de kan yan ka rotianni ke, bee ka taa i ka jamana. Dow taara fo jamana jan. Olu sigiyoro taara ben yen ma:

Nininkali : O tuma, o b'a jira an na ko jeliw b'a foli min ke ko farafinna yoro caman bajubora manden yan, k'o ye tige ye wa ?

Maliki Keyita : Owon a be ten han ! O kelen sa (tilanni) kow tor'o cogo la ten. K'a fo ko farali min kera yan... Aa, kurukanfuga fara ko ne cayalen de. Mogo da te se a bee ma. Fen min ye faraje ye, o file kofe o di. Faraje be kofe, farafin be ba kono. Olu ye ladalakow ye. Sunsunna file kulu la yen, snirasun jolen yoro min na, a

mon, mogow be namu latilen, ka taa sonni ke, k'a son (faraje). O koni be ke. Nka fen min y'a sonni ye mogow la, an madon soro o la !

Nininkali : Aw fe yan, i kumana siya bee kan sa, a to ye Magasuba ye, barisa n y'a men ko Magasuba dow fana be yannino. Olu ka-ko be cogodi ?

Maliki Keyita : Dugu in kono yan Magasuba ? Aa a man ca de.

Maliki denke : Ayiwa, Magasuba, ne fana ma fen faamuya o la. Yan tigitigi koni, Magasuba minnu be yan, k'a fo ko yan sigibaga koni ye Magasuba ye, ayi o te yen ! Yan sigibaga te Magasuba ye. Acaman ye nanfe de ye. Ka n'i sigi dugu kono. Ni dugu sigi diyarajara i bolo, bee lajelen ka kan. Magasubaw koni yan soro

sababu y'o ye...

Maliki Keyita : A be o cogo la. Kaaba kera barika dugu ye an mokew bolo. O kun te fen, were ye barika ko Ala ye min d'u ma. Yan tun ye kelemasadugu de ye. Bawo, (min fora min ko, min fora min ko,) mogominnu ye marafa gosi yan, o mogow ka kan ka mogo sigiyorma saba bo.

Usabanande ye Manbiye. Mogosite Kaaba yan ni min konna Dansokow ni Kamaraw ne ani Minijan Tigan ka bo Degela. Olu de tun be yan. An moko nana olu de soro yan. Olu de y'an moko madeli k'a k'i sigi u fe. U ye sigiyoro d'a ma yan. An b'o de sigi ro. Kaaba blonko sintinna kabi o tuma. K'ata o waati ma sa fo ka n'a bila sisani na... ka blonko ke Kelakaw ka kuma ye, k'a kuma latem u ma u ka n'a ke, o kera Mansa Sama tile de. Non te blonko ye waati jan ke ka soro blonko b'u gansan bolo (Kaabakaw) u yere b'a kuma foli. Kabi o kera sa (a kuma foli latemenni Kelakaw ma)...

Nininkali : Yali kun were tun b'a kuma dili la Kelakaw ma wa ?

Maliki Keyita : I komi mogo jamu ma ben i yere da. Si boloma fen o fen, Kelakaw de be na o bee da fo. Min nana cogo min, min nana cogo min ; min fa ye baara min ke, min fa ye baara min ke. Kelakaw de be na o bee jefo. O kumaw benni jeliw de da. Kelakaw bilakun y'a la o de ye. Non te kowere te.

Manden sigilen te doweri si la yan nin danma ko.

Blonko fana, o sintintuma ka jan. Kabini san yirika jan. Blon in b'an mokew bolo a meenna. K'ata Makan Sunjata tile ma ka se Benba Kanda tile ma. Benba Kanda y'a ka mogoya ke, a denw fana y'u ka mogoya ke, a modenw y'u ka mogoya ke. O bee kera yan. U bee ye Blonko in faciyyena ke. Blonko kera masarenw (maninkaw) bee faciyyen ye. Nka k'a wajibya ; k'a ke kenedoko kene-kan-ko ye, o masorla masa Sama de fe. I komi masa Sama ye denke folo ye, ale ka du tun be blon yere da la blon kolosili kanma. Tungunnin min file misiri kerefe, o be Mansa Sama ka du de kono. (Kaaba blon ni misiri bee be jogon da fe). Kogo de tun be tungunnin in yoro la. Mansa Sama tun ye masake ye.

Mansa Sama o de ye Benba Kanda denke folo ye.

A to be ko ...

Maliki Keyita